

گزارش نهایی کامل پروژه در قالب IEEE

تحلیل داده‌محور مهاجرت جهانی استعدادهای فنی

تیم دستیاران آموزشی درس علم داده
دانشکده مهندسی برق و کامپیوتر، دانشگاه تهران
بسنۀ کپسون کارشناسی ارشد – بهار ۱۴۰۴

چکیده

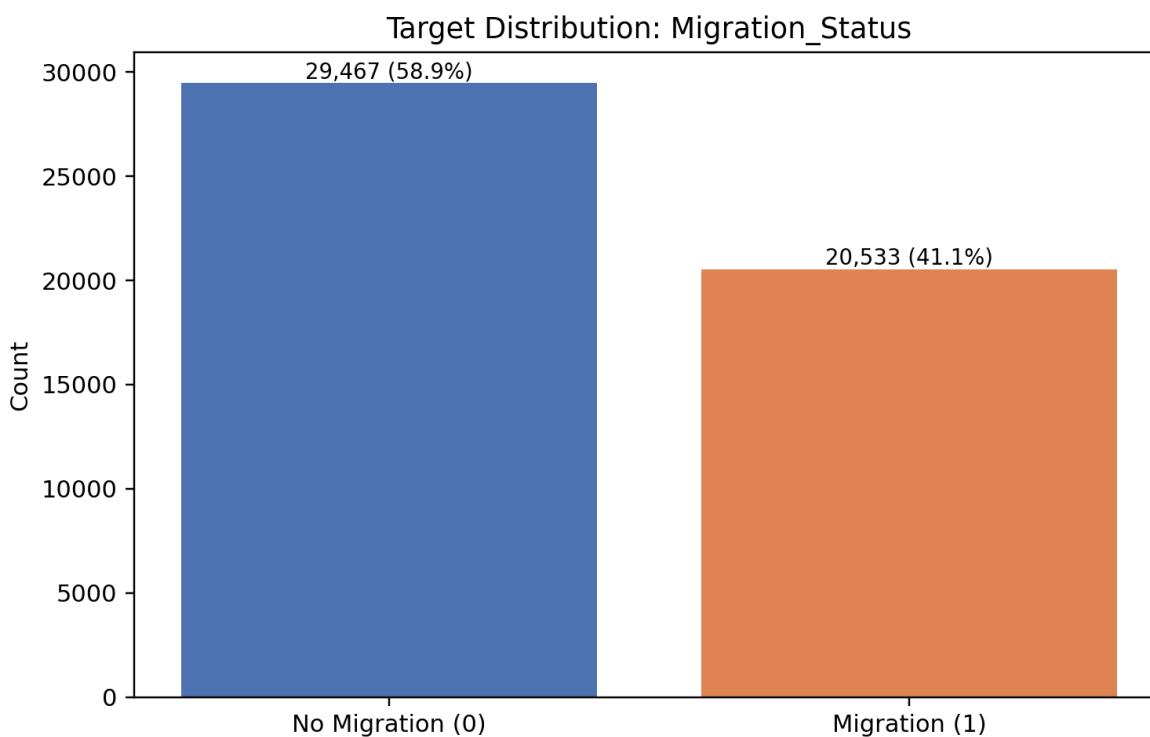
این گزارش نسخه کامل و قابل داوری پروژه نهایی درس علم داده است. پیاده‌سازی حاضر کل مسیر مهندسی داده تا تحلیل‌های تولیدی را پوشش می‌دهد: کنترل نشت، مدل‌سازی خطی و غیرخطی، بهینه‌سازی، یادگیری بدون ناظارت، تبیین‌پذیری با SHAP، و سه افزونه پیشرفته Q18-Q20 برای پایداری زمانی، عدم‌قطعیت و عدالت الگوریتمی.

تعريف مسئله و دامنه پروژه

هدف، پیش‌بینی Migration_Status برای ۵۰ هزار متخصص فناوری است. خروجی نهایی صرفاً یک مدل نیست؛ بلکه یک بسته کامل دانشگاهی-مهندسی است که شامل کد، آزمون، نوتبوک، گزارش دوزبانه و خروجی‌های استاندارد CSV/JSON/PNG است.

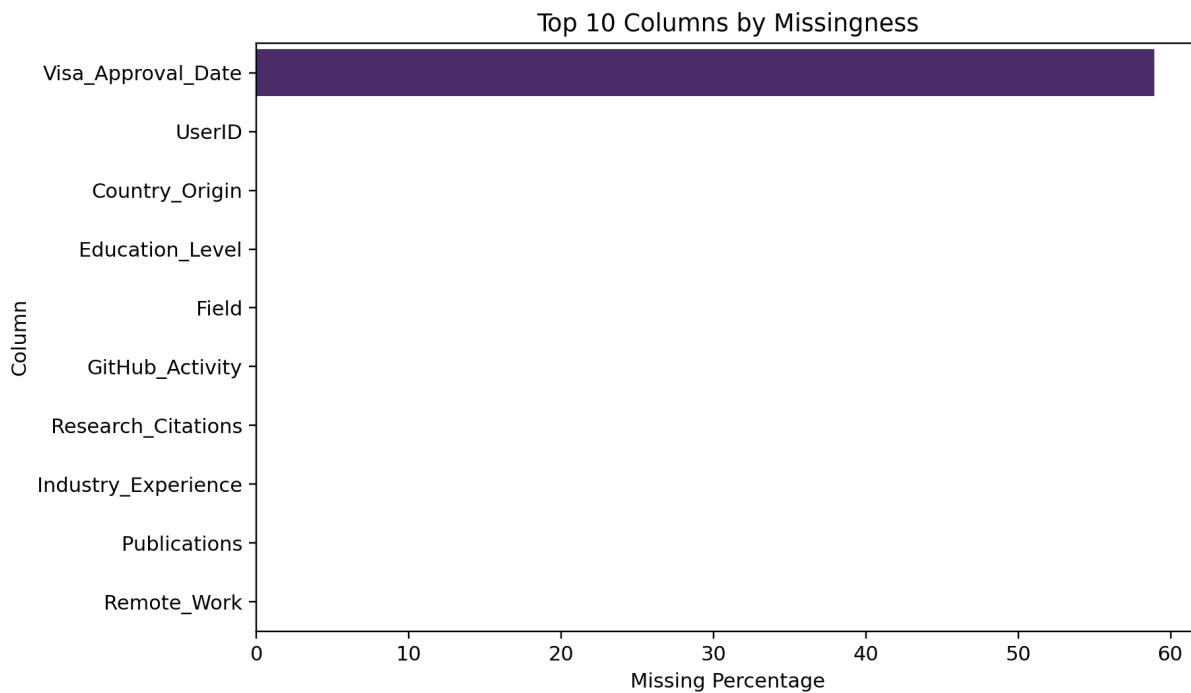
تشخیص اولیه داده

توازن کلاس هدف

شکل ۱: توزیع کلاس‌های متغیر هدف .Migration_Status

تفسیر: توزیع کلاس‌ها نامتوازن خفیف است و ارزیابی باید فراتر از دقت خام باشد.
اثر تصمیمی: معیارهای AUC/F1 و تحلیل آستانه، معیار اصلی انتخاب مدل قرار می‌گیرند.
حدودیت/تهدید: نسبت کلاس‌ها ممکن است در زمان استقرار تغییر کند و ثابت فرض کردن آن پربریسک است.
الگوی داده‌های گمشده

شکل ۲: ده ستون با بیشترین نرخ داده گمشده.

تفسیر: گمشده‌گی در ستون‌های فرایندی متمرکز است و بخشی از آن با نشت داده همپوشانی دارد.
اثر تصمیمی: ویژگی‌های پسربخداد، قبل از آموزش حذف می‌شوند یا بهصورت کنترل شده وارد تحلیل می‌شوند.
حدودیت/تهدید: اگر گمشده‌گی تصادفی نباشد، خود الگوی گمشده‌گی می‌تواند منشا بایاس شود.

ساختار همبستگی

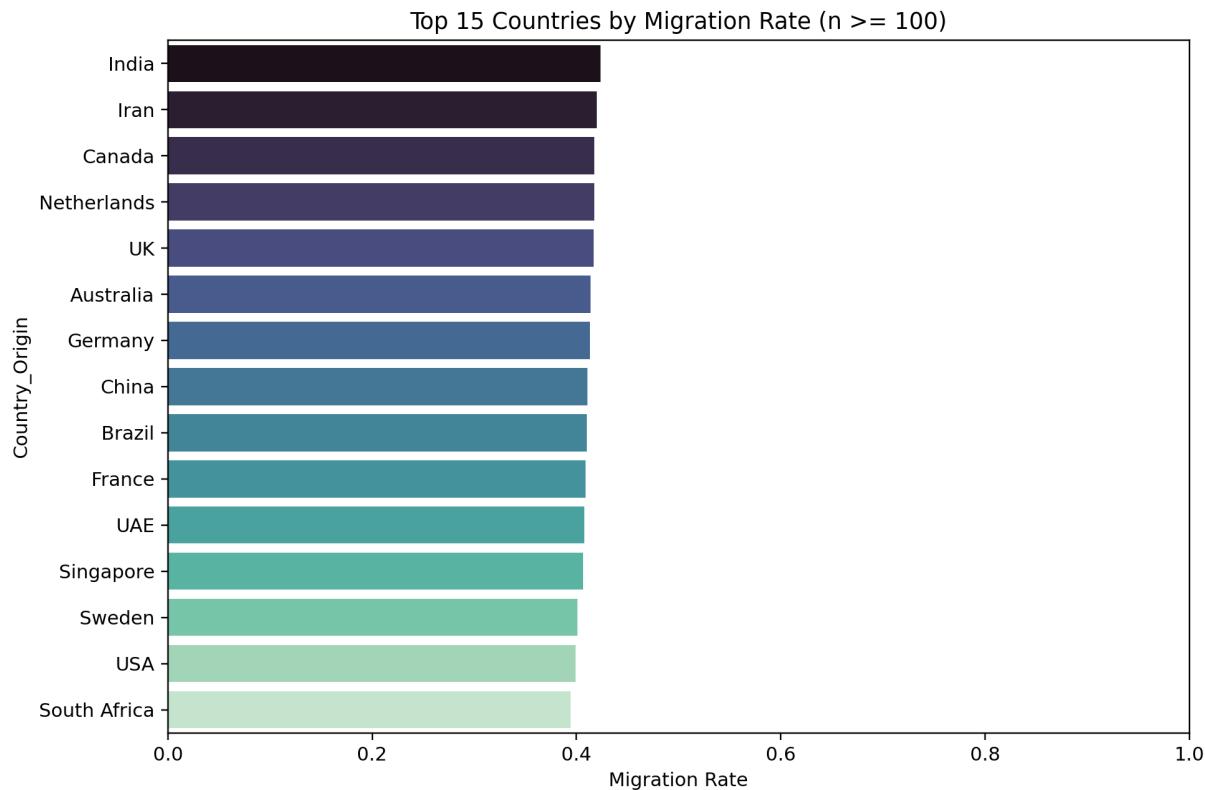

Correlation Heatmap (Target + Top Numeric Features)								
Migration_Status	1.00	0.12	0.05	0.01	0.01	0.00	-0.00	-0.00
GitHub_Activity	0.12	1.00	-0.00	-0.00	-0.00	-0.00	0.00	-0.00
Research_Citations	0.05	-0.00	1.00	-0.00	-0.01	-0.00	-0.01	-0.00
Remote_Work	0.01	-0.00	-0.00	1.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Publications	0.01	-0.00	-0.01	0.00	1.00	0.01	0.00	0.01
Years_Since_Degree	0.00	-0.00	-0.00	0.00	0.01	1.00	-0.00	0.94
Industry_Experience	-0.00	0.00	-0.01	0.00	0.00	-0.00	1.00	-0.00
Age	-0.00	-0.00	-0.00	0.00	0.01	0.94	-0.00	1.00

شکل ۳: نقشه همبستگی ویژگی‌های عددی کلیدی با هدف.

تفسیر: چند ویژگی مهم سیگنال دارند اما هیچ متغیری به تنهایی پاسخ کامل نمی‌دهد.
اثر تصمیمی: استفاده از مدل‌های چندمتغیره و غیرخطی به صورت همزمان توجیه می‌شود.
حدودیت/تهذیب: همبستگی دلالت علی ندارد و می‌تواند بازتاب عوامل پنهان سیاستی باشد.

نرخ مهاجرت در سطح کشور

شکل ۴: مقایسه نرخ مهاجرت بین کشورها پس از اعمال حداقل حجم نمونه.

تفسیر: تفاوت گروهی بین کشورها معنادار است و بیتوجهی به آن ارزیابی را ناقص می‌کند.

اثر تصمیمی: تحلیل عدالت قبل و بعد از مداخله الزامی است.

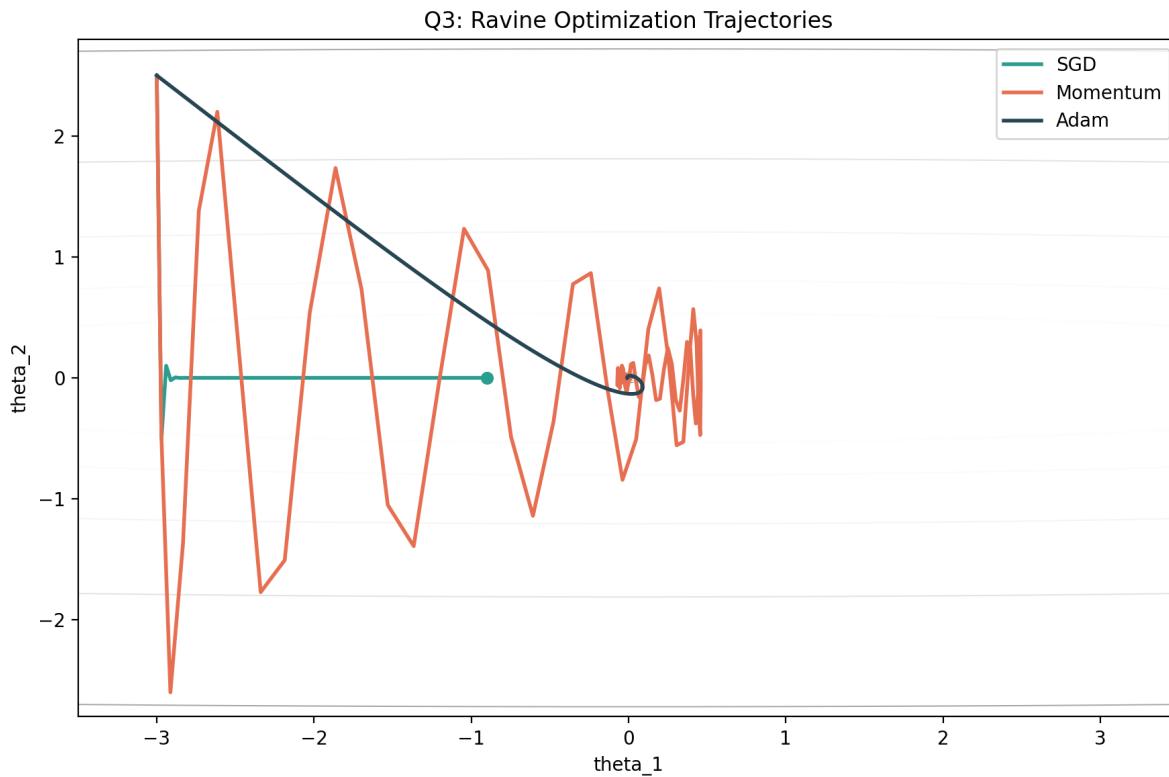
حدودیت/تهدید: تفاوت‌ها می‌توانند ناشی از محدودیت‌های سیاستی باشند نه توان واقعی افراد.

نتایج هسته اصلی (Q1) تا (Q6)

Q1: مهندسی داده و نشت

خروجی SQL در code/solutions/q1_moving_average.sql ذخیره شده است. ویژگی Visa_Approval_Date به عنوان نشت مستقیم حذف می‌شود.

Q3: تحلیل بهینه‌سازها

شکل ۵: مسیر همگرایی Momentum، SGD و Adam روی سطح دره‌ای.

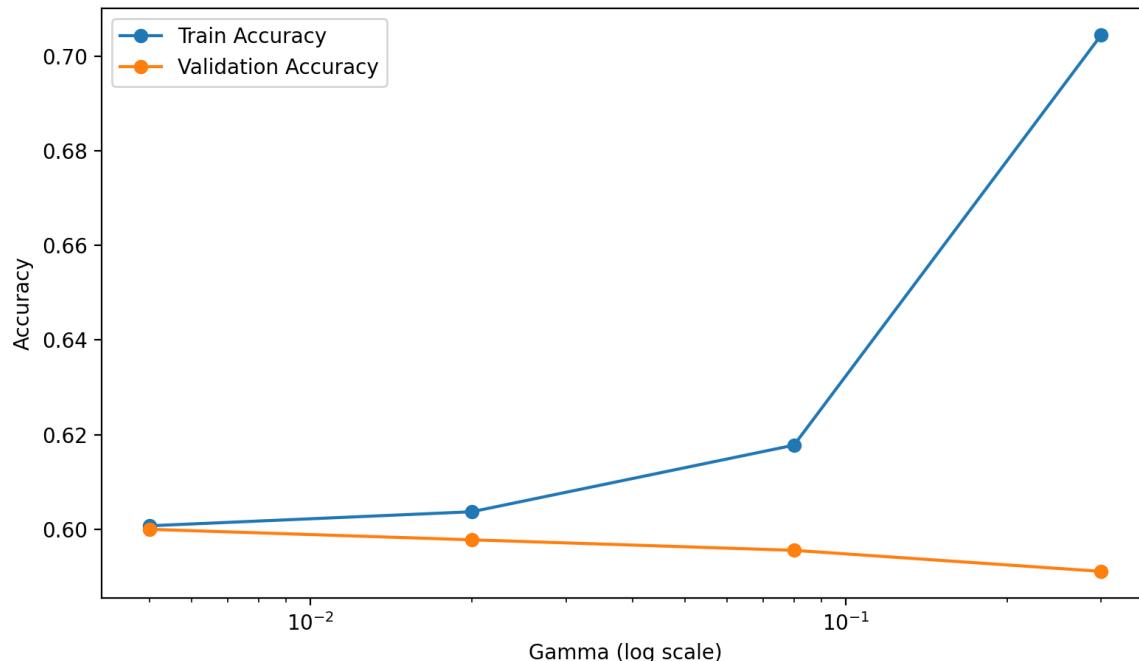
تفسیر: Momentum/Adam نوسان عرضی را کاهش می‌دهند و همگرایی سریع‌تری دارند.

اثر نصیبی: برای توابع بذرگانه، بهینه‌ساز شتابدار انتخاب پیش‌فرض مناسب‌تری است.

حدودیت/تهذید: رفتار روی تابع آزمایشی، کل پیچیدگی اهداف غیرمحدب را پوشش نمی‌دهد.

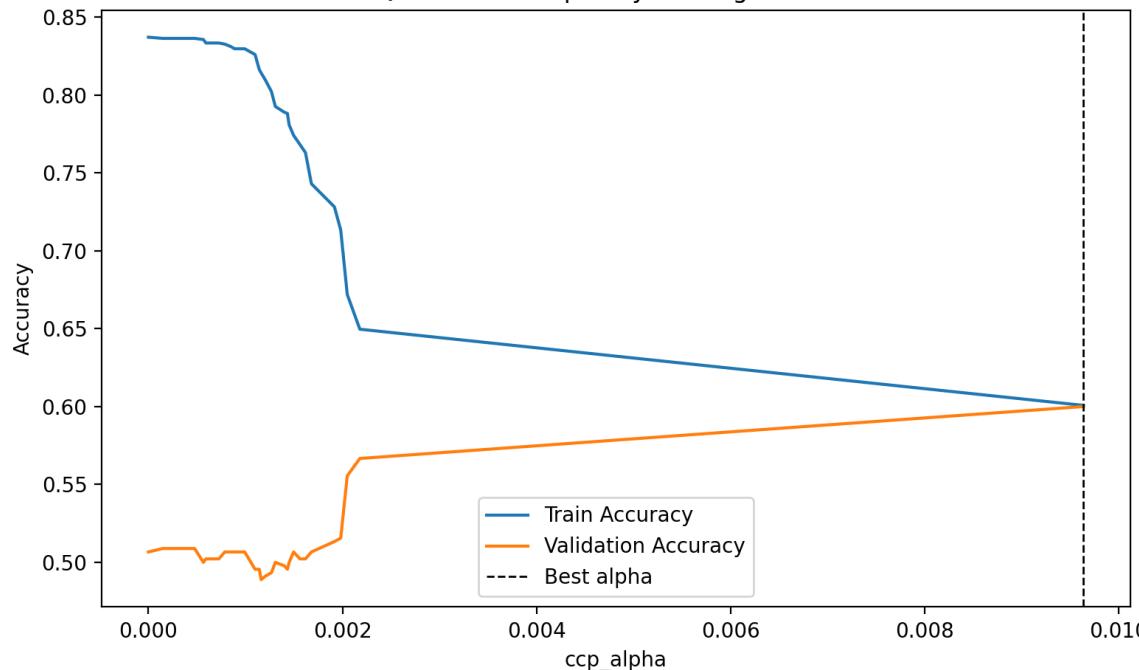
Q4: مدل غیرخطی و کنترل پیچیدگی

Q4A: SVM RBF Gamma vs Performance

شکل ۶: حساسیت دقت اعتبارسنجی نسبت به γ در SVM-RBF.

تفسیر: افزایش γ می‌تواند مرز تصمیم را بیش از حد محلی و پرنوسان کند.
اثر تصمیمی: در حالت بیش‌برازش، γ کاهش می‌یابد و روی اعتبارسنجی تنظیم می‌شود.
حدودیت/تهذیب: نتیجه نهایی به مقیاس‌بندی و همپوشانی کلاس‌ها وابسته است.

Q4B: Cost-Complexity Pruning Tradeoff

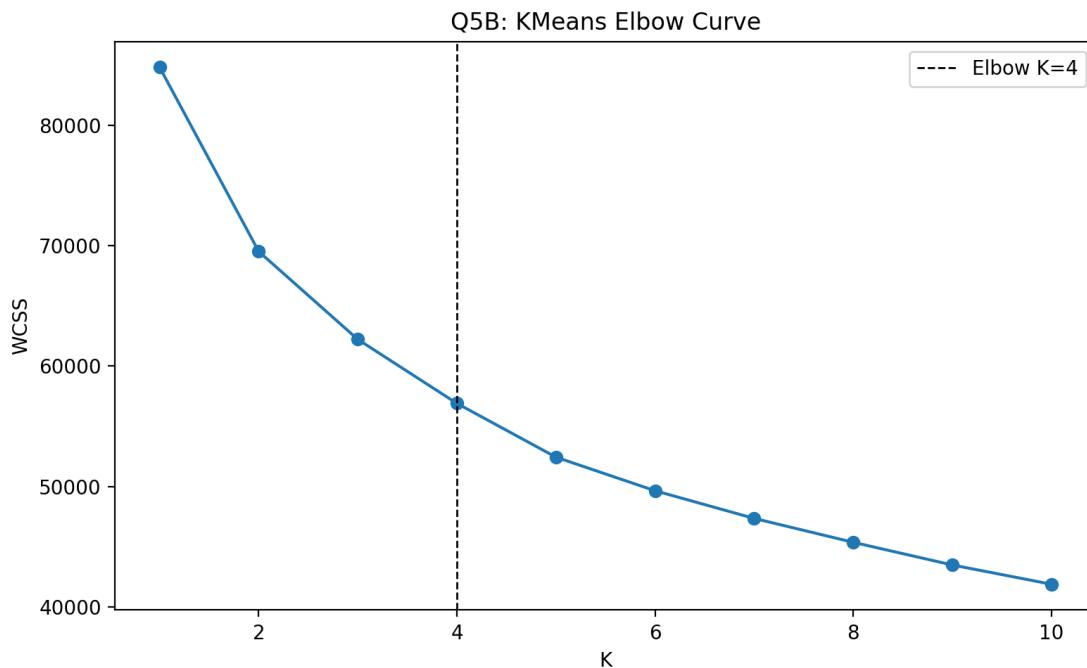

شکل ۷: مصالحه خط‌پیچیدگی در هرس Decision Tree

تفسیر: α بزرگتر اندازه درخت را کم می‌کند و واریانس را پایین می‌آورد.
اثر تصمیمی: انتخاب α بر اساس عملکرد اعتبارسنجی انجام می‌شود، نه خطای آموختش.

محدودیت/تهدید: منحنی هرس نسبت به نحوه تقسیم داده حساس است.

Q5: ساختار بدون نظارت

شکل ۸: منحنی آرنج WCSS برای انتخاب تعداد خوشه‌ها.

تفسیر: پس از یک K میانی، کاهش WCSS بازده نزولی پیدا می‌کند.

اثر تصمیمی: K به صورت heuristic انتخاب و سپس با تفسیرپذیری خوشه‌ها اعتبارسنجی می‌شود.

محدودیت/تهدید: در منحنی‌های کم‌اچنا، محل آرنج می‌تواند مبهم باشد.

Q6: مدل کپستون و SHAP

پروفایل اجرا: **balanced**

مدل کپستون: **XGBoost**

AUC: ۰.۵۴۹۵، F1: ۰.۵۸۳۵، Accuracy: ۰.۲۴۷۵

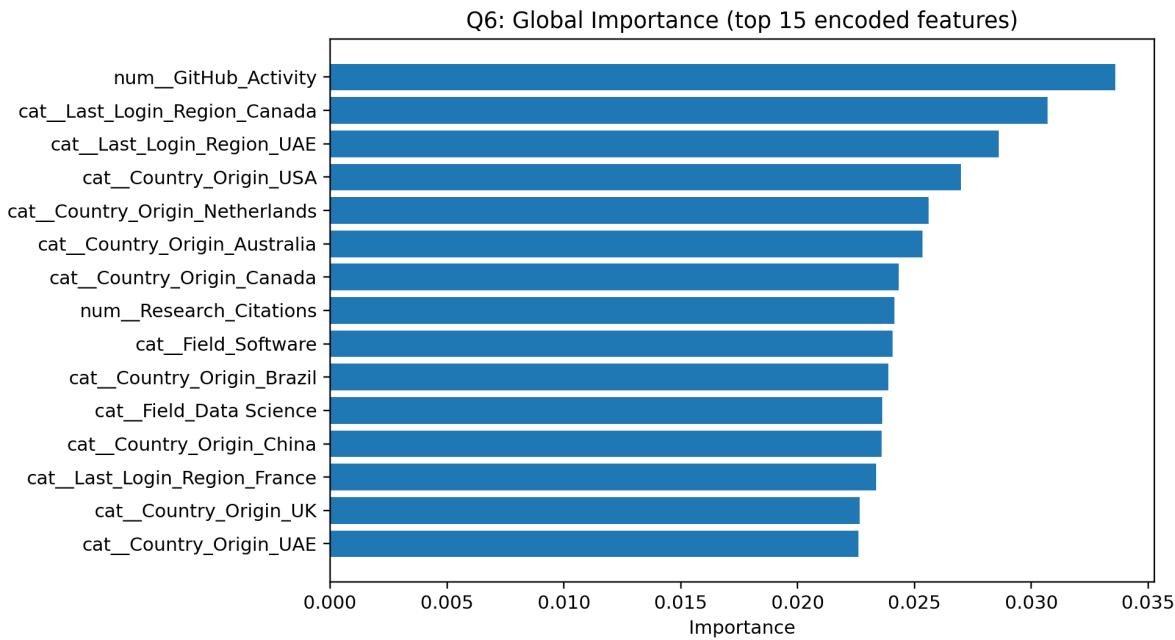

شکل ۹: توضیح محلی SHAP برای نمونه منتخب.

تفسیر: اختلاف base value و خروجی نهایی از جمع سهم ویژگی‌ها ساخته می‌شود.

اثر تصمیمی: بازبینی پرونده روی عوامل غالب منفی/مثبت مرکز می‌شود.

محدودیت/تهدید: SHAP رفتار مدل را توضیح می‌دهد، نه رابطه علی‌دنیای واقعی را.

شکل ۱۰: نمای سراسری اهمیت ویژگی‌ها در مدل کپستون.

تفسیر: ویژگی‌های مرتبط با فعالیت فنی و استنداد، وزن بیشتری در پیش‌بینی دارند.

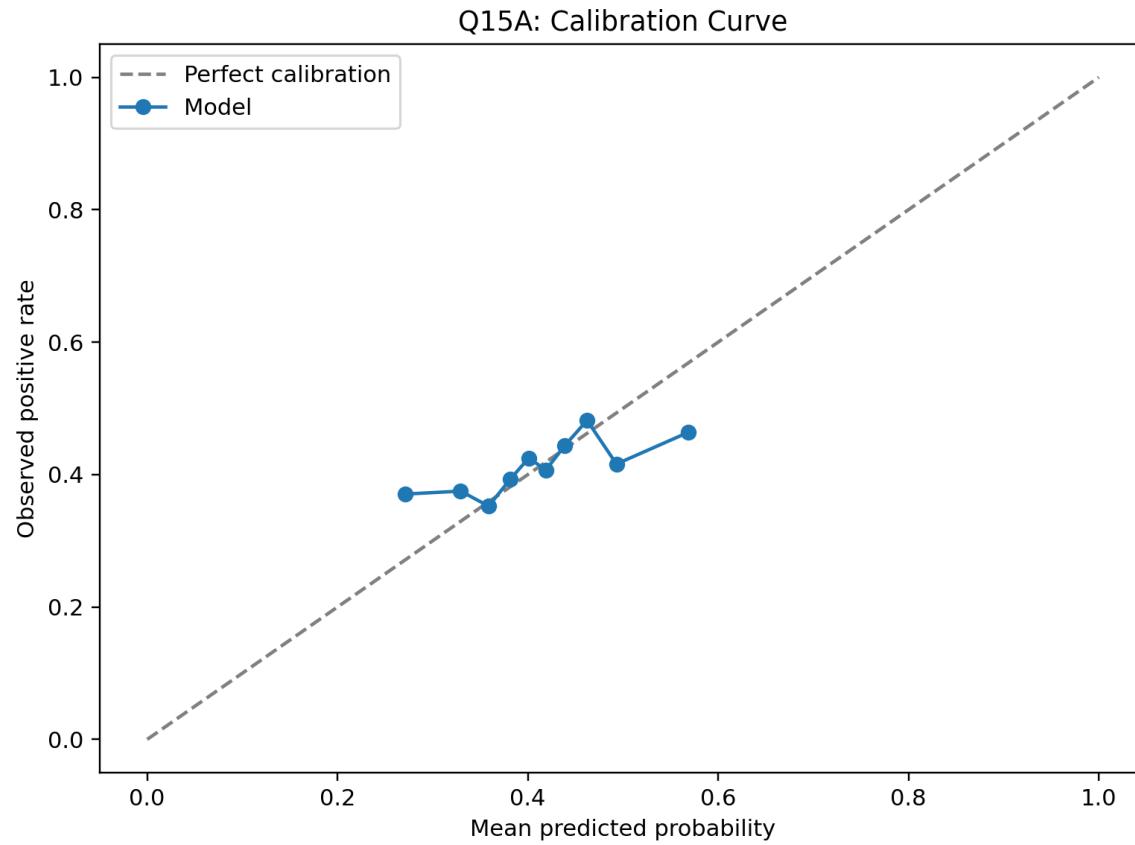
اثر تصمیمی: کنترل کیفیت داده برای ویژگی‌های پراثر، اولویت حاکمیتی می‌گیرد.

حدودیت/تهذید: اهمیت سراسری، ناهمگنی اثر در همه زیرگروه‌ها را نشان نمی‌دهد.

بلوک پیشرفت‌هه تولیدی (Q15) تا (Q20)

Q15: کالیبراسیون و سیاست آستانه

ECE: ۲۴۳۶.۰، F1: ۲۵۰۰.۰، آستانه بینه: ۰۳۲۷.۰

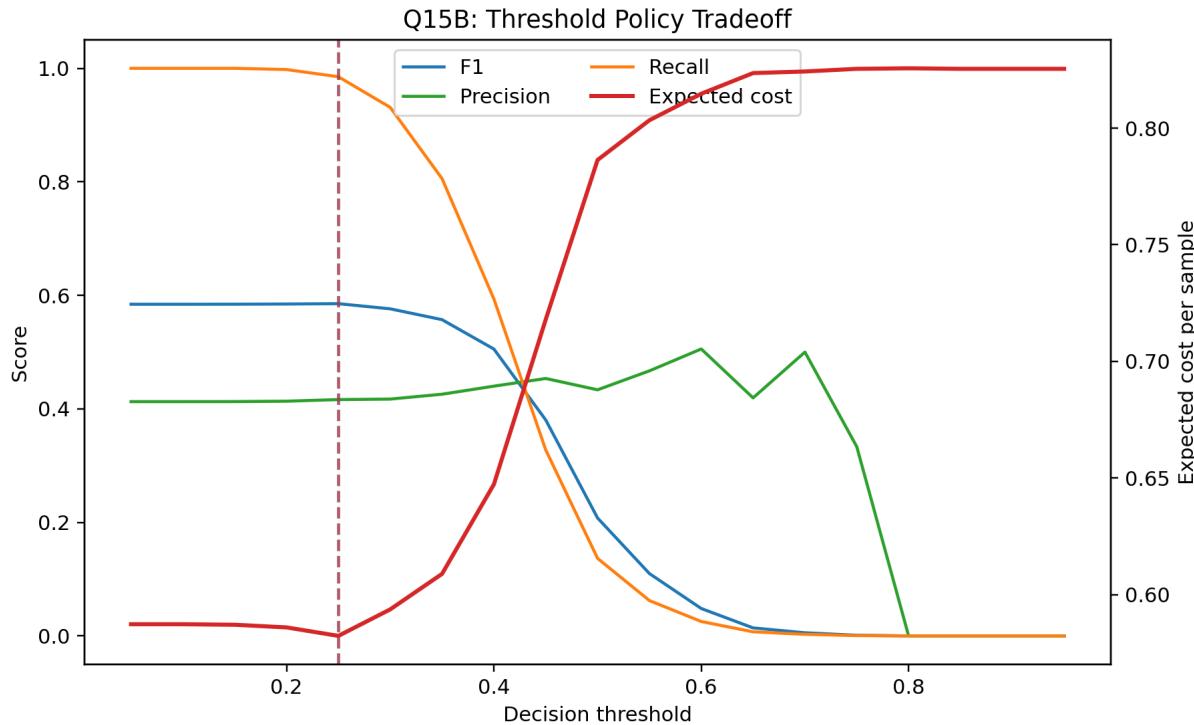

شکل ۱۱: منحنی قابلیت اطمینان کالیبراسیون احتمال.

تفسیر: کالیبراسیون نشان می‌دهد احتمال پیش‌بینی شده تا چه حد با فراوانی واقعی هم‌استناست.

اثر تصمیمی: تصمیم‌های حساس با احتمال کالیبرهشده گرفته می‌شوند، نه امتیاز خام.

حدودیت/تهدید: کالیبراسیون در گذر زمان ممکن است فرسوده شود.

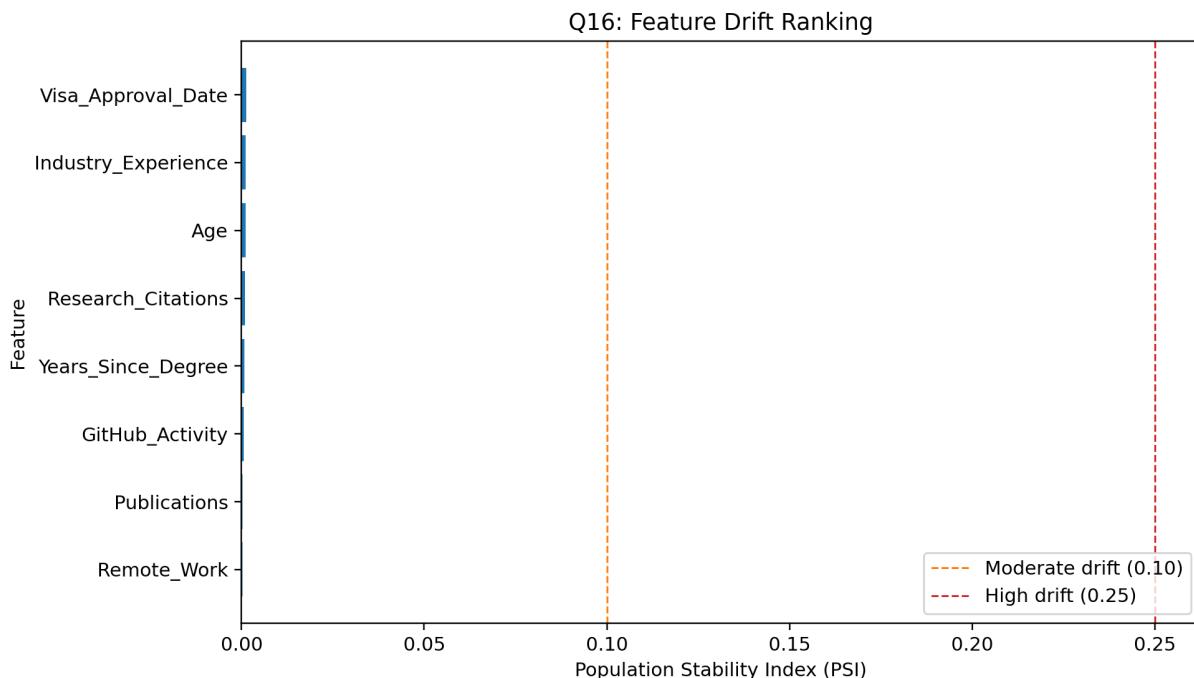

شکل ۱۲: مصالحه آستانه بین دقت، بازخوانی، F1 و هزینه مورد انتظار.

تفسیر: هر آستانه، توازن متفاوتی بین خطاها نوع اول/دوم ایجاد می‌کند.
اثر تصمیمی: آستانه نهایی با ماتریس هزینه سیاستی انتخاب می‌شود.
حدودیت/تهذید: مفروضات هزینه ممکن است بین کشور/سازمان متفاوت باشد.

Q16: پایش درفت

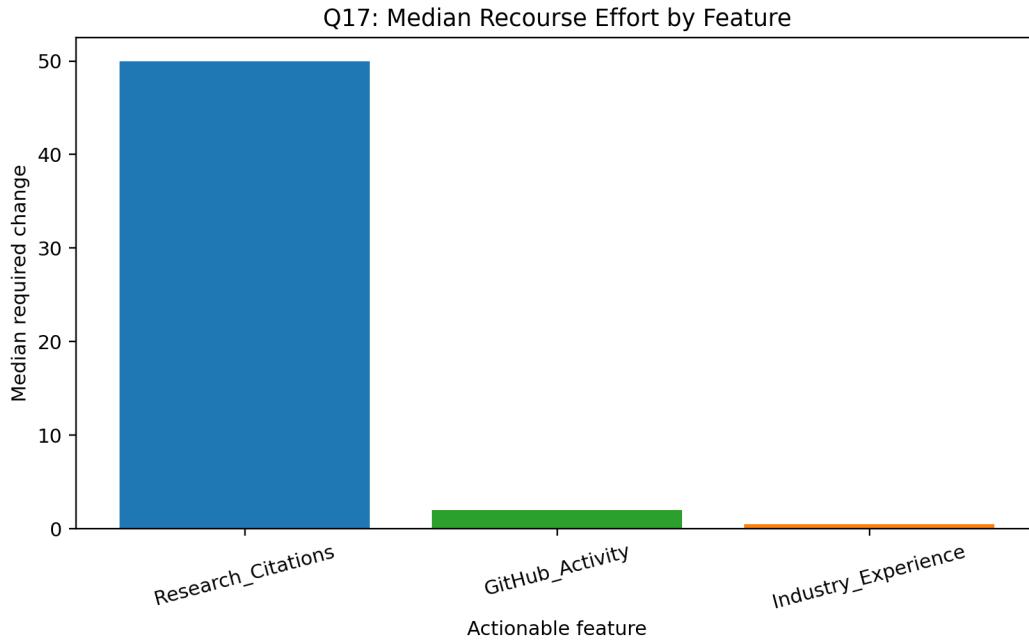
ویژگی با بیشترین درفت: $\text{Visa\_Approval\_Date} = \text{PSI} + 0.130$

شکل ۱۳: رتبه‌بندی درفت ویژگی‌ها بر اساس PSI.

تفسیر: بخشی از ویژگی‌ها ناپایداری توزیعی قابل‌توجه دارند.
اثر تصمیمی: استانه‌های هشدار PSI به پایش دوره‌ای و بازآموزی متصل می‌شود.
حدودیت/تهدید: PSI تغییر رابطه ویژگی-هدف را مستقیماً اندازه نمی‌گیرد.

Q17: ریکورس مقابله‌ای
نرخ موفقیت ریکورس: .۰۰۰۰۱

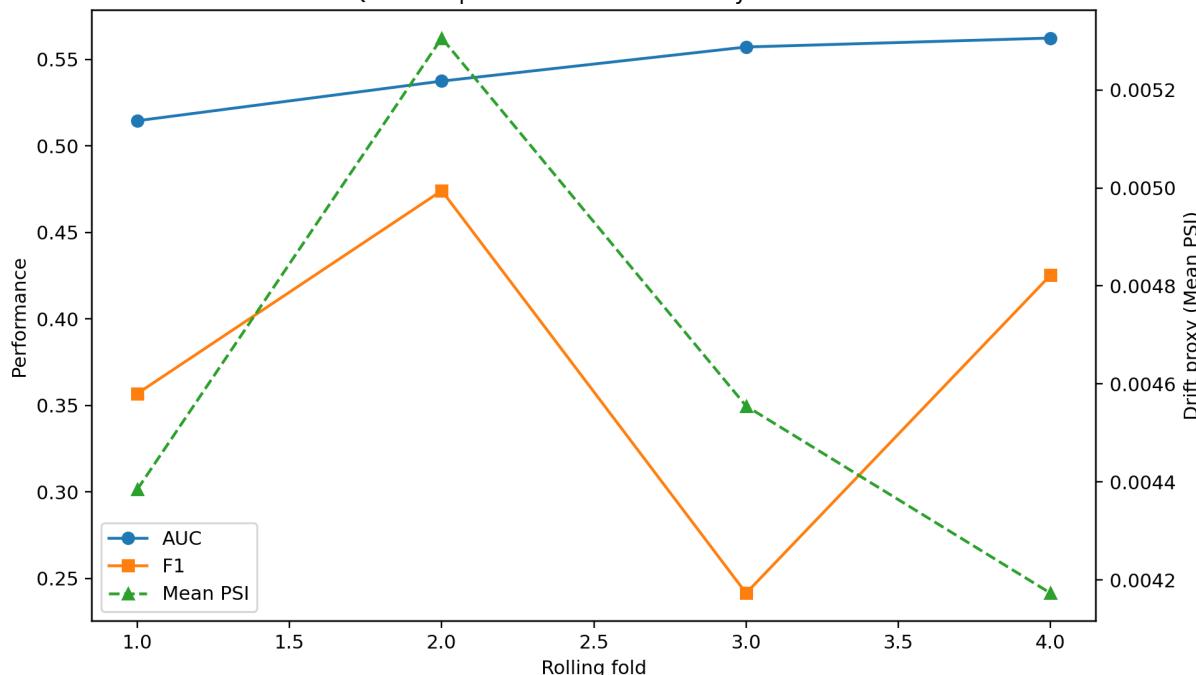

شکل ۱۴: میانه تغییر لازم برای عبور از مرز تصمیم در هر ویژگی قابل اقدام.

تفسیر: هزینه تغییر در ویژگی‌های عملیاتی پکسان نیست و قابل کمی‌سازی است.
اثر تصمیمی: پیشنهاد اقدام به متقاضی بر اساس کم‌هزینه‌ترین مسیر ممکن داده می‌شود.
حدودیت/تهدید: عملی‌بودن ریکورس به حدودیت‌های واقعی خارج از داده وابسته است.

Q18: اعتبارسنجی زمانی و افت عملکرد
میانگین AUC زمانی: .۵۴۲۸۰، افت AUC: .۰۴۷۸۰

Q18: Temporal Performance Decay vs Drift

شکل ۱۵: افت عملکرد در پنجره‌های زمانی غلطان در کنار شاخص درفت.

تفسیر: عملکرد بین های fold متوالی تغییر می‌کند و با شدت درفت قابل مقایسه است.

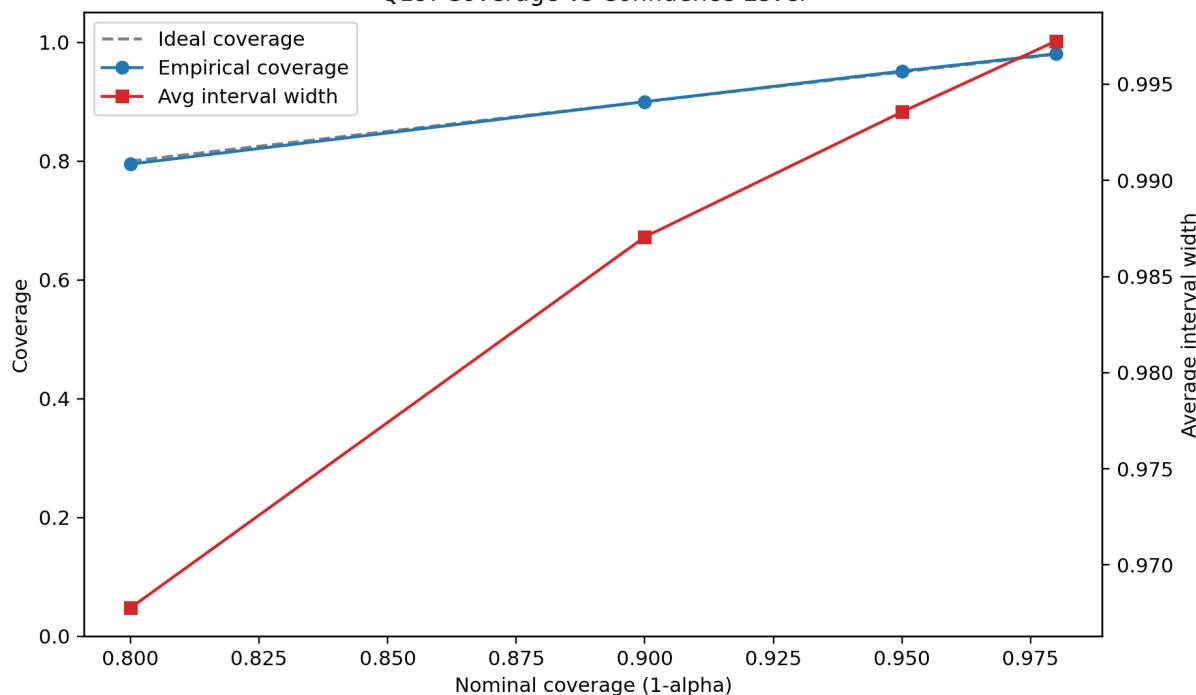
اثر نصیبی: قبل از استقرار، سنجش زمانی اجباری است و صرف random split کافی نیست.

حدودیت/تهدید: در نبود ستون زمانی معتبر، fallback باید صریح گزارش شود.

Q19: کمی‌سازی عدمقطعیت

Coverage@90 = ۹۰۰۰۰: بیشینه کمپوشنی

Q19: Coverage vs Confidence Level

شکل ۱۶: پوشش اسمی در برابر پوشش تجربی و پهنای بازه عدمقطعیت.

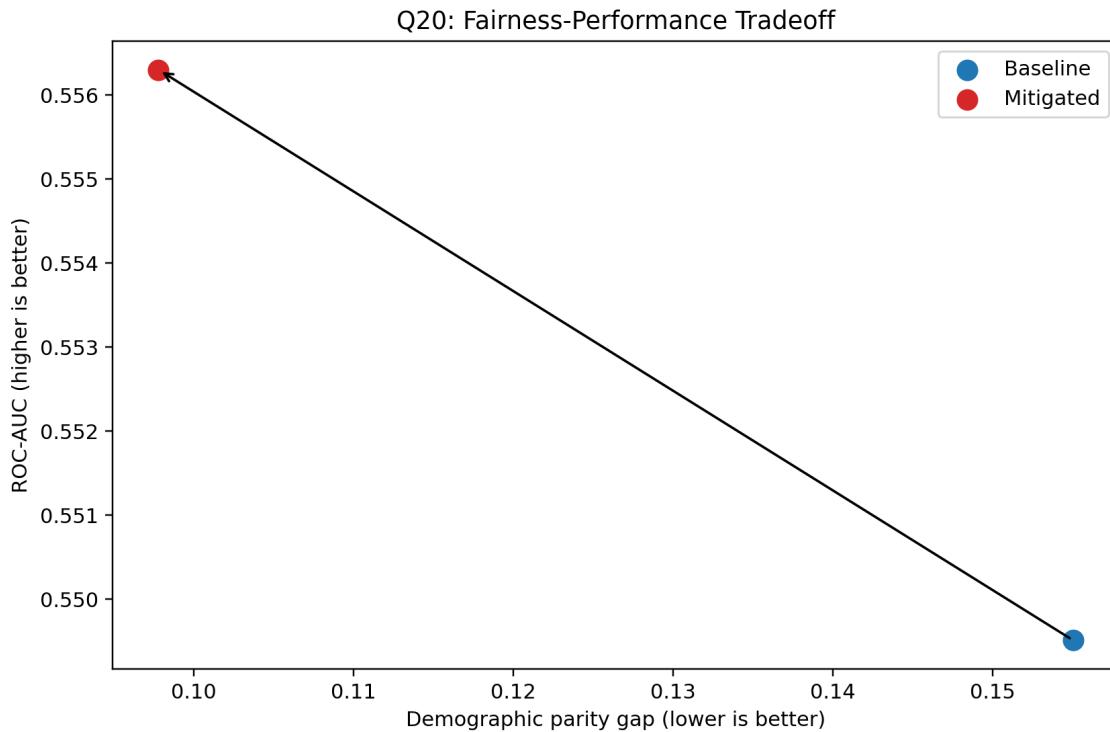
تفسیر: بازده‌های conformal توازن بین اطمینان پیش‌بینی و عرض بازه را روشن می‌کنند.

اثر تصمیمی: موارد کم اطمینان به مسیر بررسی انسانی ارجاع می‌شوند.

حدودیت/تهدید: تصمین‌های پوشش در صورت جایه‌جایی توزیع تصعیف می‌شوند.

Q20: مداخله عدالت الگوریتمی

شکاف DP پایه: ۱۵۵۰.۰، شکاف DP پس از مداخله: ۰۹۷۸.۰، نتیجه قید سیاستی: **true**.

شکل ۱۷: مصالحه عدالت-عملکرد از مدل پایه تا مدل مداخله شده.

تفسیر: بازوزن‌دهی، نقطه عملکردی مدل را روی صفحه عدالت-کارایی جایه‌جا می‌کند.

اثر تصمیمی: استقرار منوط به عبور همزمان از قید افت عملکرد و بهبود عدالت است.

حدودیت/تهدید: بهبود یک معیار عدالت ممکن است برای زیرگروه‌های ریزتر کافی نباشد.

بازتولیدپذیری و خروجی‌ها

اجرای کامل با دستور زیر انجام می‌شود:

`python code/scripts/full_solution_pipeline.py -profile {fast,balanced,heavy}`

خروجی‌ها در `code/figures` و `code/solutions` ذخیره می‌شوند، شامل `run_summary.json` نسخه ۲، خروجی‌های Q18-Q20 و فایل‌های `latex_metrics` برای گزارش خودکار.

جمع‌بندی

پژوهه در این نسخه به یک بسته حرفه‌ای کپسون تبدیل شده است: پیچیدگی علمی، استاندارد مهندسی، و قابلیت داوری آموزشی را به صورت یکپارچه و قابل بازتولید پوشش می‌دهد.